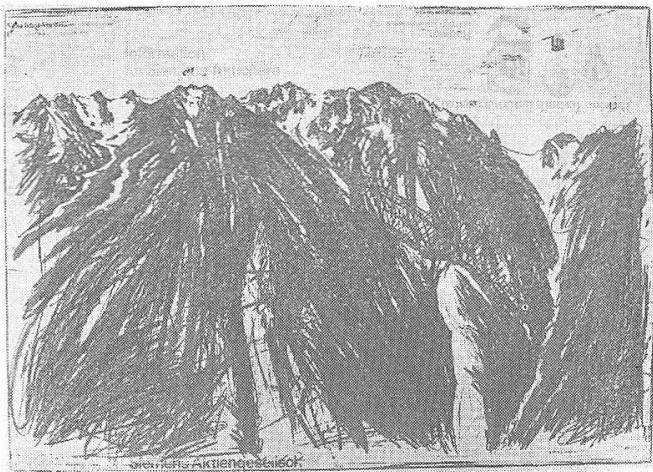

povratak u zavičajni predeo

(izvori)

Izvori u ravnici, izvori u polju — neizmerno tanano i čisto — jedna su od mojih opsesija iz detinjstva. I da nije bilo nikakve lepote u mome zavičaju (što je za zavičaj potpuno nemoguće), dovoljni bi bili ovi izvori da ga učine nezamenljivim u mome osećanju.

Ravnicački izvori su nešto što se može meriti samo s duhom umetnika i ni sa čim drugim u prirodi, koja nas okružuje. Oni su jedan od dokaza da je zemlja živa, da ima dušu, da ume da sanjari i da se prepušta lakovom umiranju.

Postoje više mogućnosti da izbjige izvor u ravnici, zapravo, ima nekoliko mesta na kojima se ovi izvori pojavljuju, iako i to nije nikakvo pravilo. Sva su ta mesta obična, gotovo besmisleno slučajna, i to im daje onu veliku duhovnu vrednost. Izvori u polju su dokaz mudrosti zemlje ne vulkani, ne zemljotresi, ne kataklizme, već ti tanki končići vode što dolaze iz njene dubine.

Najčešće sam ih nalazio u baštama na kraju naselja, u onim baštama u kojima se gaji povrće i bostan. U nekom kutu ili na medu, u retkom ševaru i trsci pojavljuje se malo jezerce, a na dnu te plitke, uvek mirne i bistre vode blista se pesak posut ljudskicama liskuna, onaj pesak što je izšao iz dubine zemlje. Po sredini tog izvorišta nalazi se malo gnezdo u pesku kroz koje polako izvire hladna pitka voda. Odatle obično se kopa kanal što prolazi ispod ograde bašte i odlazi malo dalje da se izgubi u prašini, u travi utrine...

To su oni izvori sa kojih se često uzima voda za zalivanje lubenica i krasavaca i kvase marame što štite glavu od vreline sunca i oni se zbog toga često gase, povlače uvređeni u dubinu, zemlja ispuca, a vetar raznese pesak.

Ali zato među vrbama u polju ima hladnih i dubokih izvora, širokih kao mala jezerca u kojima se po neki put blesnu karaši-suncaci, koji su tu ko zna od kada nastanjeni. To su izvori koji se nikada ne suše, samo se neki put zamuju, a nikad nisam video da iko sa njih piće vodu, ni konji, ni lisice, ni psi čak. Da li su to uopšte izvori?

Malo dalje od našeg sela postoje »vodice« sa kojih se donosi voda za posvećenje, za krštenja, za obrede. Nad njima su sagradili male kapelice sa ikonom Jovana Krstitelja i u njima je miris ugašenih sveća, vlažnog kamena i opeke i jaki miris hladne vode. Ove su vode mrtve, sa možda malo pocreljih algi. Da li mrtve zbog prisustva duha ili zbog nedostatka svetlosti? Plašio sam se i klonio ovih izvora iako su me privlačili, kao što me je uvek privlačilo nerazumljivo i nepoznato. Ne mogu da znam kako se u njima obnavljala voda, kakvom božanskom silom, kojim zakonom prirode.

Najlepši su izvori koji izlaze iz žila drveća; provuku se između žutih žila koje se dobro vide u vodi kako uranaju u glinu pokrivenu ljudskicama liskuna. U podnožju stoljetnih hrastova i brestova, ti izvori su provodili svoje dane, njihova voda se razlivala u obližnju travu, nestajala ...

A voleo sam one izvore za koje sam samo ja znao, koje sam samo ja poznavao. To su ona mesta u kanalima kraj sela, ona bistra mesta sa kojih sam ja pio vodu kada nikoga u blizini nije bilo. To su bile moje tajne.

Izvori u ravnici su nešto što nisam nikada uspeo da razumem, zapravo tek sada počinjem ponešto da naslućujem o njima. Oni daju tako malo vode da nikada ne mogu da prerastu svoje malo izvorište i da se snažno upute u ravnici, a zato, valjda, i nisu jači, jer nemaju kuda da se upute — ako ne u nebo. Oni su mala živa mesta, na kojima nas zemlja podseća da je još živa i mudra.

Mnoge izvore u ravnici niko čak nije ni primetio, niko ih i ne posećuje, a oni već traju vekovima i trajaće uprkos tome što će se možda uništiti svet, ugasiti život.

Uz izvore, kao i uz pećine i ruševine, idu priče!

Iza naše baštice koja je bila iza velikog dvorišta, i pružala se duboko u polje, nalazio se jedan izvor, jedan od najlepših izvora koje sam video. Ispod zida od nabroja, što je okružavao baštu, bilo je malo jezerce u glini sa dnem od peska i dva mala otvora, dva gnezdača u kojima se legla voda. Bio je to moj izvor, jer samo sam ga odlazio na njega i možda ježevi i lasicice koje su živele u polju i grmlju. U letu, kada sam ustajao ranije, trčao sam na izvor da se umijem i napijem vode, da se pomolim lepom seoskom jutru. Jednom na dnu izvora, na moje veliko iznenadenje i radost, nađoh lepi nož od srebra koji je blistao, kao neki čarobni predmet. Pružih ruku u hladnu vodu, nož je bio leden, ludo leden i neobičan, mirisao je ljuto, oporo, možda na smrt. Prineh ga svojim obrazima i čelu i potresi me njegova duboka hladnoća.

Čiji je to bio nož?

Da li je to nož nekog noćnog lutalice, nekog mladog boga ili nevidljivog ratnika koji se tu odmarao na svome lutanju kroz izmišljeni svet.

Uzeh ga čvrsto u ruku i gurnuh duboko u pesak, u jedno malo gnezdo iz kojeg se dizala voda i osetio sam da je nož prodro, da se spustio u svet iz kojeg je izronio.

Vratio sam se u kuću i uhvatila me je odjednom drhtavica, dobio sam visoku temperaturu i pao u bunilo. Kada sam ozdravio, vratio sam se i potražio nož, ali ga više tamо nije bilo. Nikada ga više ni video nisam, a ne znam da li je taj nož uopšte i postojao. Zapravo, što je sa tim nožem uopšte bilo? Da li je to možda bila jedna dečja fantazija više? Čuo sam posle da je one noći u svome stanu kraj crkve zaklan naš novi sveštenik i njegova mlađa žena, a da ubica nije nikada pronađen. Da li ih je to ubilo neko od onih nevidljivih letećih stvorenja čiji samo lepet čujemo noću i blagi sveti miris pred smrt, ili ko zna ko... A siguran sam, onim malim nožem!

I sada, često dok idem ravnicom, dok lovim ili pešačim iz rođenog sela do tetke u susedno ili obilazim naše stare njive, koje smo davno prodali, nađem na neke od mojih izvora, javlja mi se slika onog izmišljenog bića što hitro leti kroz vazduh sa malim srebrnim nožem i kažnjava nevernike i suviše nevinе.

Sagnem se uvek nad malo pitko ogledalo i napijem se svoga lica.